

*elle de l'imaginaire
est fondée, elle
exprime une
Kant*

οχηρή σύνθεση της αναπαραγωγής, τότε η σύνθεση αυτή της φαντασίας στηρίζεται ακόμα και πριν από κάθε εμπειρία σε αρχές *a priori* και πρέπει να δεχτούμε υποχρεωτικά μια καθαρή υπερβατική σύνθεση της ίδιας [της φαντασίας], η οποία να υπο-κειται ως βάση στη δυνατότητα κάθε εμπειρίας (όπως το προϋποθέτει αναγκαστικά η αναπαραγωγιμότητα των φαινομένων). 375

ΙΚΑΝΤ και **Καντ**
Κο. Ιού Καντ. Λογικ., βιβλ. Α. Γενναρά, τ. II
ενδ. Παλιζου, Αθήνα 1979, σσ. 86-89.

Το πρώτο προτέρημα αυτού του κειμένου είναι ότι τοποθετεί το πρόβλημα εκεί που πρέπει, με τον τρόπο που πρέπει, δηλαδή στο επίπεδο της φαντασίας. Πράγματι, ο εμπειρισμός δεν είναι μια φιλοσοφία των αισθήσεων αλλά μια φιλοσοφία της φαντασίας. Γνωρίζουμε ότι το ερώτημα: «με ποιον τρόπο το υποκείμενο συγκροτείται μέσα στο δεδομένο;» σημαίνει: πώς η φαντασία γίνεται ικανότητα; Σύμφωνα με τον Χιουμ, η φαντασία γίνεται ικανότητα εφόσον ο νόμος της ανάπλασης των παραστάσεων — η σύνθεση της ανάπλασης — συγκροτείται υπό την επήρεια των αρχών. Ποιο είναι το σημείο εκκίνησης της κριτικής του Καντ; Σε καμιά περίπτωση, ο Καντ δεν αμφιβάλλει ότι η φαντασία αποτελεί στην πραγματικότητα το καλύτερο έδαφος πάνω στο οποίο είναι δυνατόν να θέσουμε το πρόβλημα της γνώσης. Ανάμεσα στις τρεις συνθέσεις τις οποίες διακρίνει, ο ίδιος ο Καντ μάς παρουσιάζει τη σύνθεση της φαντασίας σαν το κοινό τους υπόβαθρο. Όμως ο Καντ μέμφεται τον Χιουμ για το λόγο ότι, πάνω στο ορθό αυτό έδαφος, έθεσε το λάθος πρόβλημα: ο ίδιος ο τρόπος με τον οποίο ο Χιουμ θέτει το ερώτημα, δηλαδή ο δυϊσμός του, εξωθεί στη σύλληψη της σχέσης ανάμεσα στο δεδομένο και το υποκείμενο ως μιας συμφωνίας του υποκειμένου με το δεδομένο της ανθρώπινης φύσης με τη Φύση. Οσοδήποτε γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, αν το δεδομένο

9
σας

*genib.
en tend.
caution*

*ο κ.
πιστεύεται
στον
H.*

*(collage
font. c'est
naturel
si: y compris)*

*Κ
Vig
705
Hun*

*ans, Kant: ①
c'est nous qui
construisons nous,
les
légalistes
de la
nature*

92 *οι τρεις υποθέσεις των φαινομένων (υπόθεσις)*

ως δεδομένο a priori

συμφορές αριστερά

των αρχών
μετα-ιδεο-
γύλων

δεν ήταν το ίδιο και πριν απ' όλα υποταγμένο σε αρχές του ίδιου είδους με αυτές που διέπουν τη διασύνδεση των παραστάσεων σε ένα εμπειρικό υποκείμενο, το υποκείμενο δεν θα μπορούσε ποτέ — με εξαίρεση κάποιον εντελώς συμπτωματικό τρόπο — να συναντήσει τούτη τη συμφωνία, και, μολονότι θα διέθετε την ικανότητα, δεν θα είχε καν την ευκαιρία να συνδέσει τις παραστάσεις του σύμφωνα με κανόνες⁽³⁷⁶⁾ Επομένως, για τον Καντ, το πρόβλημα πρέπει να αναστραφεί, δηλαδή το δεδομένο πρέπει να αναχθεί στο υποκείμενο, η συμφωνία πρέπει να εννοηθεί ως συμφωνία του δεδομένου με το υποκείμενο, ως συμφωνία της Φύσης με την υφή του έλλογου όντος. Για ποιο λόγο; Διότι το δεδομένο δεν αποτελεί πράγμα αυτό καθαυτό, αλλά σύνολο φαινομένων, ένα σύνολο το οποίο είναι δυνατόν να εμφανιστεί ως Φύση αποκλειστικά και μόνο διαμέσου μιας a priori σύνθεσης, η οποία καθιστά δυνατό τον κανόνα των παραστάσεων στην εμπειρική φαντασία, υπό τον όρο της πρότερης σύστασης του κανόνα των φαινομένων στην ίδια τη Φύση. Κατ' αυτό τον τρόπο, στον Καντ, οι σχέσεις εξαρτώνται από την υφή των πραγμάτων με την ακόλουθη έννοια, ότι, ως φαινόμενα, τα πράγματα προϋποθέτουν μια σύνθεση, η πηγή της οποίας ταυτίζεται μ' εκείνη των σχέσεων. Και για τούτο το λόγο ο κριτικισμός δεν αποτελεί εμπειρισμό. Οι συνεπαγωγές του ανεστραμμένου, κατ' αυτό τον τρόπο, προβλήματος είναι οι ακόλουθες: υπάρχει κάποιο στοιχείο a priori, με άλλα λόγια οφείλουμε να αναγνωρίσουμε την ύπαρξη μιας δημιουργικής φαντασίας, μιας υπερβατικής δραστηριότητας.³⁷⁷ Η υπέρβαση ήταν το διαπιστωμένο γεγονός του εμπειρισμού, το υπερβατικό στοιχείο είναι το στοιχείο που καθιστά την υπέρβαση εμμενή σε κατιτί = χ⁽³⁷⁸⁾ Η, με όρους ισοδύνα-

671
4X55
25
φύση

cf K.R.V.

for Kant

1351

το οποίο

Φύση

κεντρική

αριστερά

και

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

υπόκει-
τος
Hume

λόγος

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

αριστερά

ως προς H. με δεδομένα σχέσεις
* για τον K (2010) 173
(σευ. της αριστεράς) (ω.σ. σχέσεις) (150)

